

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Våren 2012

Lärarytbildningen

Verksamma förskollärares syn på pedagogisk dokumentation. - en kvalitativ studie

Författare

My Olsson
Stephanie Ström

Handledare

Per-Ola Holmquist

Examinator

Håkan Sandgren

www.hkr.se

Verksamma förskollärares syn på pedagogisk dokumentation.

- en kvalitativ studie

Författare: My Olsson och Stephanie Ström

Abstract

Problemformuleringen som ligger till grund för studien är följande: Hur uppfattar förskollärare vad pedagogisk dokumentation är? Syftet med studien är att få en inblick i hur verksamma förskollärare uppfattar samt arbetar med pedagogisk dokumentation. Genom detta skapas möjligheter till att se pedagogisk dokumentation ur ett annat perspektiv som kan bidra till nya insikter och kunskaper om pedagogisk dokumentation som en integrerad del i arbetet som förskollärare. Det sociokulturella perspektivet har präglat arbetssättet med pedagogisk dokumentation vilket innebär att lärande och utveckling sker i olika sociala sammanhang dock har även det konstruktivistiska samt pragmatiska perspektiven påverkat arbetssättet kring pedagogisk dokumentation. Syftet med den pedagogiska dokumentationen är att synliggöra barns och pedagogers utveckling och lärande som sker i verksamheten är något som många litteratörer anser.

I studien använder vi oss av en kvalitativ metod, en semistrukturerad intervju metod och fältanteckningar för att få svar på problemformuleringen. Resultaten som vi fann med hjälp av intervjumetoden och fältanteckningarna var intressanta då det visade positiva men även negativa aspekter hos förskollärarna kring arbetet med pedagogisk dokumentation. Dessa aspekter diskuteras med utgångspunkt ur litteraturen som styrker det som sägs men även tvärtom. Några förskollärare saknar till en viss del den rätta kompetensen kring arbetet, detta är något vi uppfattar utifrån resultaten samt diskussionerna.

Ämnesord: Pedagogisk dokumentation, sociokulturellt perspektiv, styrdokument, reflektion.

Innehållsförteckning

FÖRORD.....	8
1. INLEDNING OCH BAKGRUND.....	9
1.1 Syfte	10
1.2 Problemformulering	10
1.3 Teoretisk utgångspunkt	10
1.4 Metodologisk utgångspunkt	10
1.5 Begrepps definition	11
2. LITTERATURGENOMGÅNG	12
2.1 Historik kring pedagogisk dokumentation	12
2.2 Teoretiska perspektiv inom pedagogisk dokumentation.....	13
2.2.1 Sociokulturellt perspektiv	13
2.2.2 Konstruktivistiskt perspektiv.....	14
2.2.3 Pragmatiskt perspektiv	15
2.3 Pedagogisk dokumentation	15
2.3.1 Portfolio som en form av dokumentation i skolan	18
2.3.2 Olika dokumentationsformer.....	19
2.4 Vad olika politiska styrdokument säger om pedagogisk dokumentation.....	21
2.4.1 Barnomsorg och skolakommittén.....	21
2.4.2 Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – pedagogisk dokumentation.....	21
2.4.3 Kvalitet i förskolan – allmänna råd och kommentarer	22
2.4.4 Läroplan för förskolan 98 rev. 2010.....	23
2.4.5 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.....	23
3. METOD.....	25
3.1 Kvalitativ intervjumetod	25
3.1.1 Ljudinspelning.....	26
3.2 Undersökningsgrupp	26

3.3 Bearbetning och analys av intervjuerna	27
3.4 Genomförande	28
3.4.1 Fältanteckningar	28
3.5 Etiska överväganden	29
4. RESULTAT/ANALYS	31
4.1 Syftet med pedagogisk dokumentation	31
4.2 Arbetssättet kring pedagogisk dokumentation	32
4.3 Reflektion och diskussion	34
4.4 Pedagogisk dokumentation, för vem?	35
5. DISKUSSION	38
5.1 Metoddiskussion.....	38
5.2 Resultatdiskussion.....	39
5.3 Slutsats	41
6. Sammanfattning	42
Referenslista	43
Bilaga 1 – Informationsbrev till dig som ska bli intervjuad!	47
Bilaga 2 - Intervjufrågor.....	48

FÖRORD

Tack till alla informanter som valde att ställa upp på intervjuerna och bidragit med väsentlig information som har hjälpt oss i vår undersökning.

Ett varmt tack till vår handledare Per-Ola Holmquist för din fantastiska feedback och för extremt snabba svar både via mejl och per telefon när det har varit som mest akut. Utan dig hade detta arbete inte gått att genomföra.

Ett kärleksfullt tack till våra nära och kära som har funnits där och stöttat oss i medgångar som motgångar under processens gång och haft förståelse när vi behövt vara ostörda och därav lämnat oss ifred.

Datum: 2012-05-11

My Olsson & Stephanie Ström

1. INLEDNING OCH BAKGRUND

Under utbildningen har vi fått kunskaper om pedagogisk dokumentation, syftet med pedagogisk dokumentation samt arbetssättet kring pedagogisk dokumentation. I den nya reviderade läroplanen för förskolan (Lpfö98, 2010) har pedagogisk dokumentation fått en större vikt för det pedagogiska arbetet för förskollärare (Skolverket 2010). Under de verksamhetsförlagda utbildningarna har vi inte sett någon tendens till ett kontinuerligt arbete med pedagogisk dokumentation utan enbart i samband med t.ex. utvecklingssamtal. Dock har vi observerat en viss dokumentation som enbart har varit att samla på barnens produkter som de skapat samt en utställning för föräldrarna. Att barnen själva skall få syn på den läroprocess som sker, alltså sitt eget lärande är det viktigaste syftet med pedagogisk dokumentation. Barnen ska få möjligheten att se sin egen utveckling för att de ska vara medvetna om att de utvecklas hela tiden samt att de måste få känna att de faktiskt kan och klarar av det (Ackelman 2000, Ellmin & Ellmin Cederholm 2006).

Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. För att utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för lärande behöver barns utveckling och lärande följas, dokumenteras och analyseras. För att stödja och utmana barn i deras lärande behövs kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande och delaktighet samt inflytande över och intresse för de olika målområdena. Det behövs också kunskap om hur barns utforskande, frågor, erfarenheter och engagemang tas till vara i verksamheten, hur deras kunnande förändras samt när de upplever verksamheten som intressant, rolig och meningsfull (Skolverket, 2010 s. 14).

Hedegaard Hansen (2011) beskriver fyra olika syften med pedagogisk dokumentation, för det första att dokumentera pedagogiska processer i förskolor, skolor och fritidshem. För det andra att kunna bidra till att utveckla, förbättra och höja kvaliteten i verksamheten. För det tredje ett bra verktyg för ledningen eller annan administration. Sist men inte minst att det ska vara ett bra och meningsfullt verktyg för den verksamma pedagogen. Ses pedagogisk dokumentation enbart som ännu en yttre påtryckning för den pedagogiska verksamheten och en arbetsbörda för pedagogen så får den bara en administrativ betydelse och blir inte viktigt för den som utför dokumentationen. Blir den pedagogiska dokumentationen en del av det pedagogiska arbetet stärks kvaliteten på verksamheten (a.a.).

1.1 Syfte

Utifrån verksamma förskollärares ”sanningar” är studiens syfte att undersöka förskollärares uppfattningar och deras arbetssätt kring pedagogisk dokumentation då det ska vara en integrerad del i yrket som förskollärare.

1.2 Problemformulering

- Hur förskollärare uppfattar vad pedagogisk dokumentation är?
- Hur förskollärare arbetar med pedagogisk dokumentation?

1.3 Teoretisk utgångspunkt

Grunden för människors utveckling och lärande är den sociala kompetensen (Smidt 2010). Människor runt om i världen samspelar och kommunicerar med varandra och andra på olika sätt och detta bidrar till att människan skapar nya kunskaper och erfarenheter. Just kommunikation och socialt samspel mellan människor bidrar i kunskaper och erfarenheter är det centrala i ett sociokulturellt perspektiv (Säljö 2000). Det sociokulturella perspektivet härstammar från den ryske psykologen och pedagogen Lev Vygotskij. Vygotskij menar att människor lär i olika sociala kontexter med olika erfarna människor, vilket innefattar olika former av samspel (Smidt 2010). De reflektioner och diskussioner som sker inom pedagogisk dokumentation är samspel av olika slag som sker mellan barnen och pedagogerna, vilket bidrar till utveckling och lärande. Det är just reflektionerna och diskussionerna tillsammans med barnen och arbetslaget som bidrar till utveckling och lärande samt att dokumentationen blir en pedagogisk dokumentation (Palmer 2012).

1.4 Metodologisk utgångspunkt

Vi kommer att utgå från en kvalitativ metod under den empiriska studien. Den kvalitativa metoden innebär att vi utgår från människans olika erfarenheter och synsätt av verkligheten under vår studie. Den verklighet man är intresserad av är den som människor själva uppfattar eller konstruerar i samspel med andra. Fokus ligger alltså på verkligheten som en social konstruktion (Carlström & Carlström Hagman 2007 sid 137).

1.5 Begrepps definition

Nedan följer förklaringar till olika begrepp som används i studiens litteraturgenomgång samt den empiriska delen.

Barn – benämns som barnen inom förskolan.

Elev – benämns som barnen inom skolan.

Förskollärare – används i empiri delen då intervjuer skett med utbildade förskollärare.

Lärare – namnges som personalen inom skolans ram.

Pedagoger – benämns som ett samlingsnamn för personalen inom förskolan som innefattar barnskötare och förskollärare.

Styrdokument – är olika politiska dokument som innehåller riktlinjer där personal inom förskola och den obligatoriska skolan måste förhålla sig till.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

I litteraturgenomgången kommer historiken kring pedagogisk dokumentation, olika teoretiska perspektiv inom pedagogisk dokumentation redovisas men även vad pedagogisk dokumentation är och dess olika dokumentationsformer samt portfolio i skolan och vad olika politiska styrdokument säger om pedagogisk dokumentation.

2.1 Historik kring pedagogisk dokumentation

Reggio Emilia filosofin härstammar ifrån andra världskrigets slut när kvinnorna i byn Reggio Emilia byggde upp en förskoleverksamhet för barn mellan 0-6 år. Kvinnorna bad psykologen Loris Malaguzzi att komma och leda den pedagogiska verksamheten. De hoppades på att genom att se barnen som kompetenta och kapabla individer som kunde dela på lika villkor med vuxna, delta i kultur och kunskapssökande för att det skulle kunna bidra till en demokratisk och fredlig generation (Lenz Taguchi 2000). De senaste trettio åren har pedagogisk dokumentation varit ett arbetsverktyg som använts inom den kommunala förskolan i staden Reggio Emilia som ligger i norra Italien. Detta verktyg bygger på ett reflektionsarbete som sker mellan barnen, pedagogerna, även mellan förskolan och hemmet. Denna form av dokumentation har gjort stora framsteg inom Reggio Emilia då det har fungerat som ett underlag för arbetsutveckling, fortbildning, föräldrasamverkan samt utvärdering (Lenz Taguchi 1997).

Grunden för Reggio Emilia – pedagogiken - är att pedagogerna har en tillit till barnen och deras olika förmågor men har också stort fokus på värdefrågor som jämbördighet och solidaritet (Streubert & Rinaldi Carpenter 1999). Dessa värden har varit centrala från början, även miljön och de olika gemenskaper som bildas är också centrala delar inom pedagogiken. Verksamheterna är kända för att ha öppna och luftiga utrymmen (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003). Reggio Emilia utformade tillsammans med Professor Loris Malaguzzi (1922-1994) olika dokumentationsformer som hade fäste i ett demokratiskt förhållningssätt (Bern, Frööjd & Torén 2001). Lenz Taguchi (2000) beskriver sättet att observera och dokumentera inom Reggio Emilia är för att synliggöra barnens uppfattningar för att senare kunna utgå från dem och som slutligen leder till fortsatt forskning (a.a.). Den pedagogisk dokumentation som utförs inom Reggio Emilia skiljer sig utifrån den tradition vi har i Sverige. I Reggio Emilia utgår verksamheten från vad barnen säger och gör, pedagogerna försöker även skapa sig en förståelse av vad det är som sker inom det

pedagogiska arbetet, vad barnen är kapabla till och detta gör dem utan att ha förutfattade meningar eller normer (Dahlberg, Moss & Pence 2001). Då pedagoger i Sverige oftast utför pedagogiska dokumentationer som generellt handlar om att finna det ”typiska” och ”normala” för barnet som befinner sig i en viss ålder (Wehner-Godée 2000). Många länder, bland annat Sverige har blivit inspirerade av de italienska förskolornas sätt att dokumentera. Pedagogisk dokumentation eller portfölj som det heter i skolan blev känt i Sverige under 1990-talet (Bern et al 2001).

2.2 Teoretiska perspektiv inom pedagogisk dokumentation

Konstruktivismen där lärande är en aktiv process ligger till grund för portfoliomethodiken (Ellmin & Ellmin Cederholm 2006). Utöver konstruktivismen finns även de sociokulturella teorierna och det pragmatiska perspektivet som har stor betydelse för portfoliomethodiken och pedagogisk dokumentation (Bern et al 2001).

2.2.1 Sociokulturellt perspektiv

Perspektivet på det sociokulturella utgår från Lev Vygotskijs olika teorier om lärande (Holmqvist 2011). Pedagogiken inom Reggio Emilia utgår mycket från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv då föräldrarna är en aktiv part i verksamheten. Också de dialoger som sker tillsammans med barnen grundar sig på sociokulturella teorier (Pramling Samuelsson et al 2003). Reggio Emilia - pedagogiken har påverkats av den ryske pedagogen och psykologen Lev Vygotskijs syn på lek och lärande (Lenz Taguchi 1997). Allt lärande sker enligt Vygotskij med utgångspunkt i det sociala. Det han menar är att lärandet äger rum i olika sociala sammanhang som ett socialt samspel mellan olika erfarna människor (Smidt 2010). Pedagogens förhållningssätt inom Reggio Emilia gentemot barn och barns lärande grundar sig på sociokulturella teorier då dialog och kommunikation är i fokus (Säljö 2000). Lev Vygotskij utvecklade teorier om att elever vägleds av vuxna eller äldre kamrater då de utvecklas mer i grupp än på egen hand (Bern et al 2001).

De *sociala*, *medierade*, *situerade* samt det *kreativa* är specifika begrepp/kännetecken som bidrar till utveckling och lärande enligt Vygotskij (Strandberg 2006).

- Det sociala begreppet innebär att man som individ lär sig först genom samspel med andra individer och först därefter kan individen utöva det själv på egen hand. Då våra

egna individuella erfarenheter och kunskaper kommer från de olika interaktioner som utförts med andra med människor.

- Det medierade kännetecknet innebär att under tiden man utövar något använder man sig av olika artefakter (redskap, verktyg) som slutligen blir ett hjälpmedel som bidrar till en lösning i praktiken.
- Det situerade begreppet innebär att alla de aktiviteter/sysslor människa utövar sker i olika specifika kontexter (sammanhang), platser och rum. Exempelvis är det lättare att lära sig att läsa och skriva i en miljö där det finns mängder med olika texter och bokstäver samt artefakter som behövs (papper och pennor) än i en miljö som inte har detta.
- Det kreativa kännetecknet innebär att individer är kreativa och delaktiga i olika aktiviteter som bidrar till utveckling och lärande. Är individen kreativ så kan han eller hon forma om situationer och aktiviteter som bidrar till ett ytterligare kliv i sin egen utveckling.

Den sociala kompetensen är grunden till människors utveckling och lärande. Vygotskij menar att den sociala kompetensen innefattar alla olika former av samspel som utövas av oss människor. Intellectuella, existentiella, emotionella och sociala förmågor har sina rötter i olika sociala relationer. De allra flesta barn är redan från födsel socialt kompetenta poängterar Vygotskij (a.a.).

2.2.2 Konstruktivistiskt perspektiv

Den moderna konstruktivismens grund baseras på den schweiziska biologen och pedagogen Jean Piaget (Larochelle, Bednarz & Garrison 1998). Han utvecklade teorier om kunskap och utveckling. Han blev framförallt känd för sin teori om barns åldersrelaterade utvecklingsstadier, det vill säga människans motoriska utveckling från födsel till vuxen ålder (Smidt 2010). Piaget har inte enbart blivit känd för sin teori om barns utvecklingsstadier, han har även studerat barns tanke och kunskapsutveckling (Pramling, Sheridan & Williams 2006). Detta har influerat den pedagogiska verksamhet som bedrivs i dagens samhälle. Människan betraktas som en aktiv, nyfiken och utforskande individ som försöker förstå sin egen omvärld genom att konstruera kunskaper om den. Detta är en process som alltid förblir aktiv enligt Piaget. Den kunskaps teori som Piaget har utvecklat utgår från ett konstruktivistiskt synsätt då

kunskap är något människor utvecklar och som baseras utifrån de erfarenheter varje individ äger (Stensmo 2007).

2.2.3 Pragmatiskt perspektiv

Filosofen och pragmatikern John Dewey och hans tankar kring ”learning by doing” (att människor lär under tiden de utför något) har påverkat portfoliomethodiken samt pedagogisk dokumentation (Dewey 2004). John Dewey syftar på att barnen bör vara med och vara delaktiga under processens gång från planering till utvärdering då barnen skapar sitt eget lärande eftersom ingen annan kan göra det åt dem (Dodd-Nufrio 2011). I verksamheten ska barnen få tillgång till att vara aktiva och delaktiga då det bidrar till utveckling. Under utbildningens år måste barn/elever få möjlighet att vara med och påverka samt aktivt få prova på att experimentera med olika föremål. Dewey lägger stor vikt på barnets/elevens individuella utveckling genom att de verksamma pedagogerna erbjuder barnen/eleverna det utrymme som behövs för att växa och utvecklas. Genom samspel med omvärlden utvecklas individer, lär sig förstå olika sammanhang och sociala regler som ingår i livets sociala relationer med andra (Dewey 2004). *Barn söker och erövrar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande, men också genom att iaktta, samtala och reflektera* (Skolverket, lpfö98 rev 2010 s. 6-7).

2.3 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en form av arbetsverktyg som har brett ut sig i dagens förskoleverksamheter runt om i världen (Lindgren & Sparrman 2003). Dokumentation var inget nytt utan det nya med arbetssättet var att det gav en mer struktur och ett mer målmedvetet bevarande då det enbart inte var produkten som sparades utan också själva processen. Pedagogisk dokumentation som det heter i förskolan blir en ordnad sammanställning av de arbeten som barnet är stolt och glad över samt där barnet kan se en egen utveckling och att självförtroendet stärks (Bern et al 2001). Lindgren & Sparrman (2003) poängterar att det är den vardagliga verksamheten som dokumenteras för att synliggöra lärande och utveckling för barnen samt ger det en möjlighet för pedagogerna att reflektera över hur de agerar och reagerar i den egna praktiken (a.a.).

Det övergripande målet med pedagogisk dokumentation är att som pedagog ge barn och elever ett bättre stöd i deras sökande efter kunskap. Syftet med observationerna som görs för att kunna utföra de pedagogiska dokumentationerna är att öka kunskapen om hur barn och pedagoger söker och konstruerar sina kunskaper (Wehner-Godée 2000). Lenz Taguchi (1997) menar att ett syfte med pedagogisk dokumentation är att försöka skapa en förståelse för de processer som sker samt att synliggöra dessa både för barn, pedagoger men även för föräldrar. När pedagoger skapat sig förståelsen kring processerna öppnas där nya dörrar för kunskapssökande, inte enbart för pedagogerna utan även för barnen (a.a.). För att barnen skall kunna ta sig an de kommande utmaningar bör pedagoger lyfta det positiva, det barnen kan och har lyckats med i sin läroprocess (Ackelman 2000). För att barnen ska få möjlighet till att utforska och skapa nya erfarenheter bör pedagoger låta barnen utforska samt ge dem den tid de behöver. Ges barnen denna möjlighet hålls deras nyfikenhet samt lusten till att lära vid liv (Wehner-Godée 2000). Den enskilde pedagogen och arbetslagets förhållningssätt gentemot barn har stor betydelse för det grundläggande arbetet med pedagogisk dokumentation då det bidrar till barnens utveckling (Ackelman 2000). För att kunna utveckla och anpassa verksamheten i förskolan måste det finnas kunskap om barnens förutsättningar, behov, intressen och erfarenheter. Med hjälp av pedagogisk dokumentation kan pedagogen få syn på sitt eget arbete i verksamheten och därigenom finns det möjlighet att utveckla och reflektera över förhållningssätt, arbetssätt och lärandeprocesser (Lindgren 2007). Hedegaard Hansen (2011) hävdar att pedagogiskt arbete bör inrikta sig på de pedagogiska processerna snarare än att göra pedagogiken till något mätbart. Ett delmål med dokumentation är att få insikt om vilka följder de pedagogiska processerna har för barns och elevers förmågor till lärande och utveckling. Dokumentation ska vara ett verktyg som pedagogerna kan använda sig av för att se de pedagogiska processerna men även för att kvalitetsutveckla verksamheten (a.a.).

Den viktigaste uppgiften med pedagogisk dokumentation, enligt Reggio Emilia, är att synliggöra barnen som rika, kompetenta och aktivt kunskapssökande individer (Pramling, Sheridan & Williams 2006). Barnen skall själva få syn på den läroprocess som sker, alltså sitt eget lärande, det är det viktigaste syftet med pedagogisk dokumentation. De ska också få möjlighet att se sin egen utveckling för att de ska vara medvetna om att de utvecklas hela tiden samt att de måste få känna att de faktiskt kan och klarar av det (Ackelman 2000, Ellmin, B & Ellmin Cederholm, U 2006). Barns självförtroende stärks när de möts av omtanke samt får en positiv reaktion från sin omgivning. När barnen får möjlighet att utveckla sitt

självförtroende och lusten att lära kan förskolan lägga en grund för det livslånga lärandet (SOU 1997:157).

För att lära sig hantera olika situationer i livet börjar träningen och arbetet redan i ett tidigt stadium som barn. Då barnet bli medvetet om vad den klarar av eller inte, leder det till att självkänslan stärks när barnet lyckats klara av det som de tränat på. Pedagogerna är viktiga i det avseende att de kan se och utveckla barnens intresse och detta bidrar till att barnen känner sig uppskattade (Bern et al 2001). Det centrala i pedagogisk dokumentation är att kunna skapa ett innehåll som är och blir synligt för barn då det uppstår kommunikation och dialoger som är grunden för pedagogisk dokumentation (Pramling Samuelsson et al 2003). Lenz Taguchi (1997) påpekar att varje barn skapar sin egen kunskap utifrån sina egna erfarenheter, vägen till lärdom är lika unik som barnet. Pedagoger lär sig inte bara något om sig själva genom att dokumentera vad barn gör, säger och ger uttryck för utan framför allt lär pedagoger sig om hur barn upplever och förstår omgivningen. Barnet ska vara i centrum och vara ett subjekt i verksamheten. Barnet blir ett subjekt när pedagoger låter barn få ta del av olika ansvarsområden samt att de får möjlighet att vara med och påverka verksamheten (a.a.). Rinaldi (2001) påpekar att fokus för pedagogerna i verksamheten ska vara barnen då barnens utveckling och lärande skall stå i centrum samt att det skall genomsyra hela verksamheten (a.a.). Detta är en yrkesetisk princip som heter portalparagrafen och pedagoger skall förhålla sig till denna paragraf (Colnerud & Granström 2002).

Det blir inte pedagogisk dokumentation enbart därför att pedagogerna dokumenterar utan det måste ske en form av reflektion. Det ”pedagogiska” i dokumentation uppstår först när den utnyttjas för att förstå och fatta nya avgörande kring utmaningar för barns och vuxnas lärande i ett socialt samspel (Lindgren 2007). Att genomföra olika samtal och reflektioner tillsammans med både barnen som arbetslaget är det väsentliga i att arbeta med pedagogisk dokumentation för att verksamheten skall kunna utvecklas och formas om för både barns och pedagogers utveckling och lärande. Det är just reflektionerna och diskussionerna tillsammans med barnen och arbetslaget som bidrar till att dokumentationen blir en pedagogisk dokumentation (Palmer 2012).

2.3.1 Portfolio som en form av dokumentation i skolan

Portfölj är den svenska översättning av det internationella ordet portfolio som härstammar från de latinska orden portare och folium som betyder bära och blad eller papper. För att ge en tydligare förklaring kring ”portare och folium” vilket betyder att man bär med sig sina produkter, det som man har gjort. Detta är en gammal företeelse som många konstnärer eller författare gör (Bern et al 2001). Det som var det nya i portföljmetodiken var att det bidrog till en helhetsbild av barnens utveckling. Arbetet med portfolio ska göra barnen mer delaktiga i sin egen läroprocess (Ellmin 2006). *Portföljen visar vad barnet kan och var det befinner sig i sin utveckling* (Bern et al 2001 s. 42). Det finns en tradition i skolan där läraren berättar för eleverna vad de ska göra, eleverna gör och lämnar det sedan till läraren. I och med detta har eleverna svårt för att se sin egen utveckling och har svårt att se att de faktiskt kan och de strävar framåt. Det blir läraren som vet vad eleven kan och inte kan (Ackelman 2000). I portfolio arbetet krävs det att läraren tillsammans med eleven ställer frågor som har en utvecklande karaktär. Eleven uppmanas minnas vad den kommer ihåg, vad de har gjort och reflektera över vad den tänkte under processens gång (Ellmin & Ellmin Cederholm 2006). För att eleverna ska kunna bli självständiga i sitt kunskapssökande och utveckla färdigheter och strategier behöver de vägledning. Men för att eleverna ska kunna utvecklas och bli självständiga i sin läroprocess måste de först och främst förstå vad de redan kan för att kunna bli bättre. För att kunna lyckas med detta måste eleverna tillsammans med läraren stanna upp och reflektera över det som de har gjort bra och vad som eleverna kan göra bättre nästa gång (Fox 1997). Förhoppningsvis leder arbetet med portfolio till att eleverna tycker att skolarbetet *är stimulerande, meningsfullt och utvecklande* (Ellmin 2001 s 16). Portfoliomethodiken kräver att läraren gör fortlöpande dokumentation över elevens utveckling för att kunna ge en individuell och lämplig stödsats om det behövs (a.a.). Portfolion är inte bara viktig i det avseende att den hjälper eleven att veta vad de kan och deras egen utveckling utan även för läraren när det ska sättas betyg (Bern et al 2001).

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11) står det att ett av skolans mål är att eleverna tar eget ansvar för sina studier. Läraren ska hjälpa och stödja eleverna i att bli självständiga individer som vill ansvara för sin utveckling (Skolverket, 2011). Många av Lev Vygotskijs teorier har utgjort grunden för portfoliomethodiken som vikten av sociala och kulturella kontexter för lärandet, vikten av de sociala interaktioner samt förbindelsen mellan individens tänkande och språk (Ellmin & Ellmin Cederholm 2006).

Det är viktigt att göra en tydlig och noggrann dokumentation för varje barn, så att både barn och föräldrar kan följa utvecklingen vid eventuella lärarbyten och vid förflyttningar mellan olika skolformer. Att dokumentera barnens utveckling är betydelsefullt för verksamheten att dokumentationen blir en del av förskolans och skolans ryggrad. Det är nödvändigt att få rutin på att använda portföljen på ett levande sätt (Bern et al 2001 s.43).

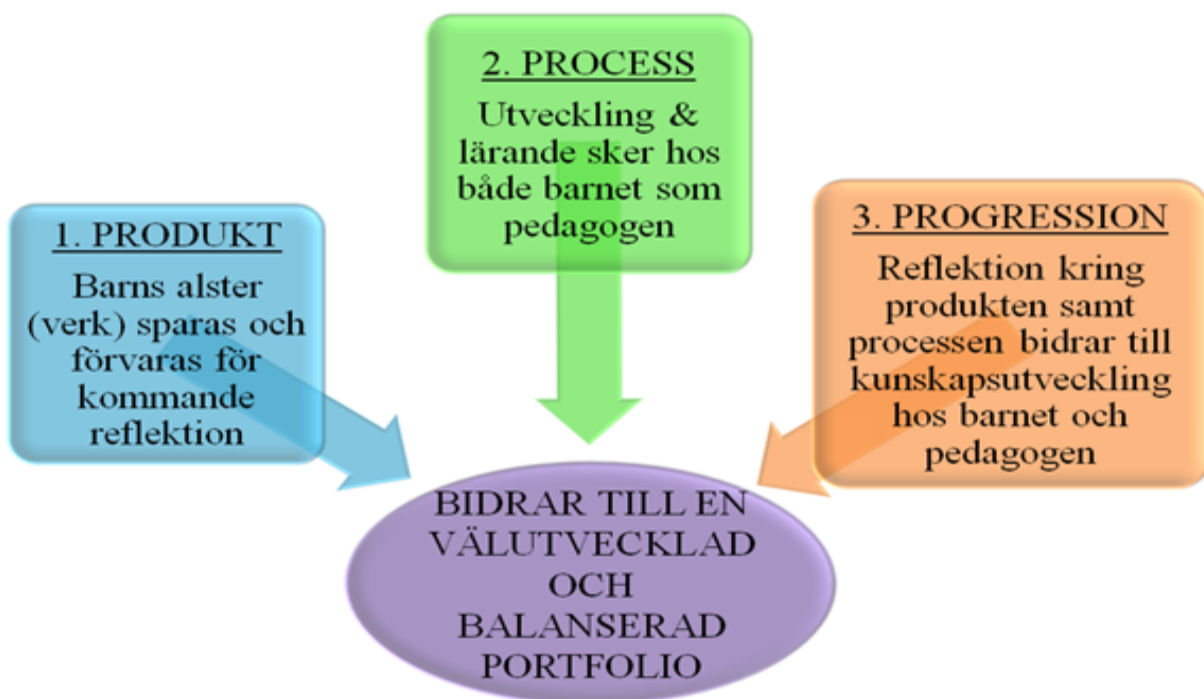
2.3.2 Olika dokumentationsformer

Pedagogisk dokumentation kan utföras på många olika sätt såsom anteckningar, röstinspelningar, videoinspelningar, fotograferingar, insamlingar av barns alster etc. Det finns både för och nackdelar med olika dokumentationsformer (Dahlberg et al 2001 & Lindgren et al 2003). Enligt Dahlberg (2001) är pedagogisk dokumentation en social interaktion där pedagoger väljer ut det som är betydelsefullt för dokumentationen vilket innebär att pedagogen blir delaktig som med konstruktör är något som pedagoger inte får bortse från. Under en dokumentation bildas gemensamma relationer mellan pedagoger och de barn som observeras. Under tiden dokumentationen befinner sig i processtadiet och anteckningar förs om vad som görs och sägs, vilka miner och gester som uppstår bidrar till att pedagogerna kanske blir med konstruktörer av dokumentationen, då pedagogerna tolkar situationen annorlunda. Detta behöver pedagoger vara medvetna om när pedagogisk dokumentation utförs. Under dokumentationens gång kan pedagoger granska sig själva utifrån olika situationer i relation till barnen och deras arbete. Under dokumentationen eller efter dokumentationens slut bör pedagoger individuellt men även tillsammans med barnen analysera utvecklingen av deras läroprocesser. Då utvecklar inte enbart pedagogen en egen förståelse om barns lärande och utveckling utan barnen får själva möjligheten att se processen (a.a.).

Olika former av dokumentation är viktiga för både barn som pedagog, då det kan vara ett sätt att bevara och minnas vardagliga händelser som är viktiga (Persson & Wiklund 2007). Pedagogisk dokumentation är enbart inte en form som bidrar till lärande och utveckling för både barn som pedagog. Eftersom att dokumentationer kan tas tillvara på och sparas som därefter kan tas upp på nytt finns där möjlighet att utföra en ny analysering då det finns möjlighet att finna andra resultat som inte var möjliga att finna tidigare. Genom att spara olika dokumentationer kan minnen och erfarenheter återupplevas tillsammans med barnen (Dahlberg et al 2001 & Lindgren et al 2003).

Det är inte helt klart om vad dokumentation egentligen innebär då dokumentation kan innefatta allt från att smycka verksamhetens väggar med barns teckningar och fotografier för föräldrarna till att sammanfatta tematiska arbeten med barns utveckling och lärande (Bern et al 2001 & Persson et al 2007). Arbetet med pedagogisk dokumentation och portfolio bygger dels på läroplanen och dels på förhållningssättet att barn är kompetenta. När barn träffar andra uppstår det nya möjligheter till lärande och utveckling. Det är under dessa stunder det är viktigt att veta hur man som pedagog bemöter och pratar med barnen, vilket har en stor betydelse för barnets framtida utveckling och lärande (Bern et al 2001).

Palmer (2012) påpekar att det finns två olika tillvägagångssätt för pedagogisk dokumentation. Den ena metoden klassas som *insamling* då pedagoger enbart samlar barns alster på hög som sedan skickas med barnen hem. Den andra metoden är *bearbetning och analys* då pedagoger reflekterar och utvärderar arbetet tillsammans med barnen för att få syn på utvecklingen (a.a.).

Figur 1 (Ellmin & Ellmin Cederholm 2006, s. 20).

Ett bra och välutvecklat arbete inom pedagogisk dokumentation eller portfolio innebär att pedagogerna först och främst tar tillvara barnens olika intressen och produkter (ruta 1) som

bidrar till ett underlag för arbetet. Under arbetet med pedagogisk dokumentation eller portfolio sker det olika lärprocesser som bidrar till utveckling och lärande för både barnen och pedagogerna (ruta 2). Efter att arbetet är slutfört bör det ske reflektioner kring arbetsprocessen tillsammans med barnen och pedagogerna för att synliggöra kunskapsutvecklingen (ruta 3) (Ellmin & Ellmin Cederholm 2006).

2.4 Vad olika politiska styrdokument säger om pedagogisk dokumentation.

Nedan kommer fem politiska styrdokument redovisas om vad de säger angående pedagogisk dokumentation.

2.4.1 Barnomsorg och skolkommittén

Pedagogisk dokumentation är ett redskap för att kunna synliggöra lärande och en möjlighet till att granska verksamheten samt den egna praktiken. I barnomsorg och skolkommitténs slutbetänkande beskrivs pedagogisk dokumentation som en form av arbetsverktyg där det sker ett gemensamt reflektionsarbete mellan barn/elever och lärare men där även föräldrar får möjlighet att delta. Dock krävs det att den pedagogiska dokumentationen blir en aktiv del både för personalen som barnen i den vardagliga verksamheten för att få bästa resultat av praktiken. Pedagogisk dokumentation är ingenting som ska finnas vid sidan om verksamheten utan den ska bli en integrerad del verksamheten (SOU 1997:157).

2.4.2 Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – pedagogisk dokumentation

För att granska sitt förhållningssätt som pedagog gentemot barnen och arbetskolleger i praktiken är pedagogisk dokumentation ett bra arbetsverktyg. För att granskningen och dokumentationen ska bli bra krävs det av pedagogerna att de gör dokumentationen till en naturlig och integrerad del i det vardagliga arbetet i verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen bidrar till utveckling och lärande då både pedagoger, barn och föräldrar får möjlighet att se de olika lärprocesser som sker. Den bidrar enbart inte till att synliggöra de läroprocesser som sker utan pedagoger får även en klar och tydlig bild av verksamhetens betydelse av barns samarbete med andra, leken och deras kunskapsutveckling. Vilket i sin tur

kan leda till en möjlighet att upptäcka barn som behöver tillfälliga stödinsatser men även barn som behöver stödinsatser permanent (Skolverket, Palmer 2012).

Med hjälp av pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg kan pedagoger ta tillvara på barnens intressen, frågor, vad som görs och sägs av barnen, deras nyfikenheter samt olika situationer som uppstår i verksamheten som senare bildar ett underlag för planeringen av dokumentationen. Syftet med dokumentation och utvärdering av verksamheten är att den ska ge kunskap om barns utveckling och lärande genom de olika förutsättningar som finns. Genom detta kan pedagoger tillsammans med barnen konstruera om verksamheten så tillvaron i verksamheten blir intressant, lustfylld, stimulerande, utvecklande och meningsfull för barnen. Pedagogisk dokumentation är ju enbart inte ett arbete som pedagogerna gjort utan barnen har varit med och bidragit till dokumentationen. När de pedagogiska dokumentationerna är färdigställda och de har bearbetats tillsammans med barnen och arbetslaget skall dessa finnas tillgängliga för alla som är involverade i verksamheten. Om man exempelvis tagit fotografier kan dessa bilder hängas upp på väggarna eller förvaras i mappar som dock ska vara lätt tillgängliga för både barn som pedagoger för att titta tillbaka på och prata om (Skolverket, Palmer 2012).

2.4.3 Kvalitet i förskolan – allmänna råd och kommentarer

Kommunallagen ställer höga krav på förskolor i Sverige om att de ska utföra uppföljningar och utvärderingar av verksamheten. Det är kommunen som bär detta huvudansvar inom de kommunala förskolorna. Verksamheterna skall utgå från de mål och riktlinjer som är uppsatta inom verksamheten som bestämts av kommunfullmäktige samt staten. Det är kommunens uppgift att utföra kontroller så förskolorna förhåller sig till dessa mål och riktlinjer i verksamheten. Inom förskolan sker det pedagogiska arbetet parallellt med läroplanen för förskolan 98 (2010). För att kunna utföra arbetet måste pedagoger och arbetslaget ha goda kunskaper om barns utveckling och lärande dels för att främja lärande och utveckling hos varje barn, dels för att kunna anpassa miljön utifrån varje barns behov och förutsättningar. Därför bör personalen i förskolan ha en utbildning inom barnomsorg, helst en högskoleutbildning med inriktning mot de yngre barnen för att kunna skapa goda kvaliteter för lärande och utveckling samt utveckla och forma om verksamheten i förskolan utifrån de olika behov som finns. Verksamheten skall vara betydande och meningsfull för barnen genom att pedagoger tar tillvara på barnens frågor, tankar, nyfikenheter och utforskande, genom ett

lek- temainriktat arbetssätt med hjälp av dokumentation blir detta möjligt och är något som pedagoger bör vara medvetna om. Genom att utföra olika dokumentationsformer vilket bidrar till ett synliggörande av barns och pedagogers läroprocesser blir det möjligt att se situationer ur olika synvinklar, vilket bidrar till nya erfarenheter och kunskaper om hur barn lär, utvecklas och resonerar. Att arbeta med dokumentationer av olika slag är något som skall ingå i det vardagliga arbetet i verksamheten och inte ligga vid sidan av (Skolverket 2005).

2.4.4 Läroplan för förskolan 98 rev. 2010

Förskolan ska lägga grunden för det livslånga lärandet. Förskolan ska vara en rolig, trygg och lärorik plats som ska stimulera barns intressen samt deras utveckling och lärande. Verksamheten ska erbjuda och bidra till att barnen lär sig meningsfulla saker som de kan ha användning av i skolan och privat, detta bör ske genom skapande aktiviteter, lekar och utforskande gemensamt med andra barn, på egen hand och tillsammans med vuxna. Varje barns utveckling och lärande är något som förskollärare ska ta ansvar för, nämligen de olika läroprocesser och de olika lärstrategier som sker hos barnen. Detta är något som ständigt ska dokumenteras, följas upp och reflekteras över vilket läroplanen för förskolan 98 (2010) lägger stor vikt på. I högsta grad handlar dokumentationerna om att analysera saker och ting utifrån olika perspektiv och vidta olika åtgärder av det som kan förbättra verksamheten för barnens utveckling och lärande men även förbättra verksamheten så det blir en trygg och rolig plats för barnen att vara på. Analyserna ska ske tillsammans med barnen och de ska utgå från ett barns perspektiv (Skolverket, 2010).

2.4.5 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Läroplanen påpekar för att främja lärandet hos eleverna ska skolan föra aktiva diskussioner kring begreppet kunskap – vad det innebär, hur den sker samt vilka kunskaper är relevanta för elevers utveckling och lärande nu och i framtiden. Fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet är fyra stycken olika former som går in i varandra och som är en grundsyn på kunskap poängterar läroplanen (lgr11). Elever och föräldrar har rätt till att vara med och påverka skolan barnet skall gå på. De dagliga undervisningarna skall bedrivas utifrån ett varierande och demokratiskt arbetssätt och eleverna skall utvecklas så de kan ta ett personligt ansvar samt är förberedda för att aktivt kunna delta i samhället som de lever i. Eleverna ska få möjlighet att vara med och påverka de planeringar samt utvärderingar av undervisningarna

som ligger till grund för elevernas utveckling då det ökar deras ansvarstagande och inflytande i skolan. Skolan ska ständigt utvecklas genom att skolans ledning och lärarna utvärderar den dagliga verksamheten genom att pröva nya metoder och arbetssätt. Och detta arbete ska ske ett samspel mellan personalen och eleverna på skolan då de bör planera och utvärdera undervisningarna tillsammans (Skolverket 2011).

3. METOD

Nedan kommer vi att beskriva hur vi valt att gå tillväga med det empiriska materialet gällande val av metod, undersökningsgrupp, bearbetning av intervjuerna, etiska övervägande samt genomförandet.

3.1 Kvalitativ intervjumetod

Vi har valt att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod eftersom vi sedan innan har bestämt oss för vilka frågor vi vill ställa inom just detta specifika ämne. Fördelen med denna metod är att vi har en tydligare struktur på frågorna men även att informanterna har möjlighet till att utveckla sina svar. Risken finns dock att informanterna enbart svarar kortfattat på frågorna. Då får vi som intervjuare ställa följdfrågor som gör att vi får ett utförligare material att arbeta med.

Kvalitativ intervju är [...] en metod för att utröna, upptäcka, förstå, lista ut beskaffenheten eller egenskapen någonting (Starrin & Renck 1994 sid. 53). Den kvalitativa intervjumetoden har som mål att finna fakta och dess innebörd (a.a.). Denscombe (2009) beskriver tre olika sätt att intervjua informanter på. Dessa tre är *strukturerade, semistrukturerade, ostrukturerade* intervjuer. Det strukturerade sättet att intervjua på innebär att intervjuaren har kontroll över frågorna och hur svaren ska vara utformade, detta sätt är mycket likt ett frågeformulär som är ställt ansikte mot ansikte. Denna typ av intervjumetod baseras mycket på att intervjuaren vill ta reda på så stor mängd data som möjligt (a.a.). Semistrukturerad intervjumetod är en mer öppen metod men den utgår fortfarande från färdiga frågor som intervjuaren vill ha besvarade. Dock finns det möjlighet till flexibilitet under intervjuens gång (Carlström & Carlström Hagman 2007). På detta sett har informanten ett tillfälle att svara mer djupgående på frågorna än vid den strukturerade metoden. Den sista metoden är den ostrukturerade intervjumetoden, denna metod går ut på att intervjuaren ska ingripa så lite som möjligt och det är informanten som ska delge sina tankar kring ett tema eller ett specifikt ämne (Denscombe 2009). Ostrukturerad är den intervjumetod som anses vara kvalitativ där frågorna kretsar kring ett område. Den intervjumetod där frågorna redan är bestämda på förhand kallas för semistrukturerad. Intervjuaren har färdiga frågor att gå efter som en trygghet för intervjuaren (Carlström et al 2007). Det finns likheter och olikheter mellan dessa intervjuformer. Den förstnämnda handlar mer om kontroll för den som intervjuar medan de två sistnämnda är mer inriktade på informantens egna ord på vad den anser i fråga. Dock är semistrukturerad

intervjuform en blandning av de två andra, intervjuaren har fortfarande sitt frågeformulär men är ändå villig att låta informanten själv utveckla sina svar (Denscombe 2009).

3.1.1 Ljudinspelning

Fördelarna och nackdelarna är många, detta är något som Trost och Denscombe tar upp. Deras argument för att spela in intervjuerna är bland annat att intervjuaren kan gå tillbaka och läsa vad som har sagts under intervjuens gång. Andra fördelar kan vara att intervjuaren kan lyssna på sig själv och lära av sina tidigare misstag för att ta vara på det som var bra med intervju (Trost 2010 & Denscombe 2009). Med hjälp av en ljudinspelning slipper intervjuaren koncentrera sig på att anteckna frågorna och informantens svar utan kan fokusera på att ställa frågorna och det som informanten svarar. Dock tar författarna upp fler nackdelar än fördelar med att använda sig av inspelningsmetoden under intervjun. De konstaterar att det finns en tendens till att informanten blir hämmad i sina svar, det vill säga att informanten inte svarar i samma omfattning som de möjligen hade gjort utan ljudinspelning. Det är inte många som tycker om idén att bli inspelade, vid ett nekande svar ska intervjuaren inte försöka sig på att övertala informanten, ett nej är ett nej. Dock vänjer informanten sig snabbt och glömmer att bort att intervjun spelas in (Trost 2010, Denscombe 2009 & Carlström et al 2007). Utöver detta tar det mycket tid för intervjuaren att transkribera intervjuerna, något som många tyvärr glömmer. Fördelen med att transkribera är att det blir ett kvarstående dokument som även andra kan tolka och analysera (Trost 2010, Denscombe 2009 & Silverman 2005). Många intervjuer görs oftast med hjälp av ljudinspelning men en av nackdelarna med enbart ljud kan vara att intervjuaren går miste om viktiga gester och miner som görs under intervjun. Detta är något viktigt för intervjuaren när han/hon gör sin analys av materialet. Däremot är fördelen med ljudinspelning att intervjuaren kan lyssna på nyanser i informantens röst och ordval. Sist men inte minst behövs det kontrolleras att det hela tiden finns batteri på inspelningsapparaten så att batteriet inte tar slut mitt under intervjun (Trost 2010).

3.2 Undersökningsgrupp

Vi har valt att intervjua sex förskollärare i olika kommuner i södra Sverige som har likvärdiga utbildningar men tagna under olika utbildningsreformer samt årtal för att få en så bred undersökningsgrupp som möjligt. Fem av sex informanter har alla gått fortbildningskurser om pedagogisk dokumentation inom kommunen vid olika tillfällen. Intervjuerna kommer ungefär

att ta allt från 20-30 minuter beroende på hur mycket information som informanten är villig att delge. På grund av Forskningsetiska principer (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>) samt sekretesskäl har vi valt att behandla identiteterna med bokstäverna A-F på grund av att varken namn eller kön ska kunna identifieras.

A: är 58 år gammal och läste till förskollärare i Kristianstad och tog sin examen höstterminen 1974. B valde att läsa till lekarbetspedagog i Malmö på distans och blev klar med utbildningen 2007 och har varit verksam förskollärare i 37 år.

B: är 57 år gammal och läste till förskollärare i Kristianstad. Lisa tog sin examen höstterminen 1976 och har varit verksam förskollärare i sex år men har arbetat med specialundervisning i två år.

C: är 45 år och läste till förskollärare i Kristianstad och tog sin examen vårterminen 1991 och har varit verksam förskollärare i 21 år.

D: är 28 år gammal och läste till förskollärare i Kristianstad, tog sin examen vårterminen 2011 och har varit verksam i ett år.

E: är 59 år gammal läste till förskollärare med Montessoripedagogiks inriktning steg 1 & 2 av 3 möjliga i Köpenhamn mellan 1973-1977. D tog sin examen höstterminen 1977 och har varit verksam inom Montessori förskolor i 35 år och har startat igång tre Montessori förskolor i Sverige.

F: är 38 år gammal och läste till förskollärare i Kristianstad parallellt med Montessoripedagogik steg 1 och tog sin examen höstterminen 1996. Några år senare valde E att läsa Montessoripedagogik steg 2 på distans i Kristianstad. Denna kurs avslutades år 2003 och har varit verksam förskollärare i 16 år.

3.3 Bearbetning och analys av intervjuerna

Vi valde att använda oss av ljudinspelningar under våra intervjuer på grund av att vi ville få med allt som informanterna sade för att få en så bred undersökning som möjligt. Genom att vi valde ljudinspelningar måste vi transkribera det som informanterna sagt genom att samtidigt lyssna av ljudspelaren och skriva ner det som sägs på datorn. Trost (2010), Denscombe (2009) och Silverman (2005) påpekar att det tar tid att transkribera och detta är något vi är medvetna om därför valde vi att fördela transkriberingarna mellan oss. Under våra intervjuer förde vi fältanteckningar med relevanta begrepp som senare bidrog till olika kategorier i vår resultat

och analys del. Dessa fältanteckningar renskrevs direkt efter intervjuerna avslutades för att de centrala delar som informanten delgett oss inte skulle falla i glömska.

3.4 Genomförande

Inför intervjuerna valde vi olika kommuner där vi ville att intervjuerna skulle äga rum. Då vi bestämt oss för vilka områden ringde vi till olika förskolor för att höra ifall det fanns intresse till att ställa upp på undersökning via en intervju. När förskollärarna erbjöd sig att ställa upp bokade vi dels tid och dag som passade förskollärarna bäst. Intervjuerna ägde rum på respektive informants arbetsplats. En vecka innan intervjuerna skulle genomföras valde vi att skicka ut ett informationsbrev via mejl till respektive förskollärare som bestod av studiens syfte och en sammanfattning om de etiska reglerna men även förfrågan om de tillät att vi spelade in intervjun (se bilaga 1). Innan intervjuerna genomfördes blev förskollärarna informerade om de etiska reglerna igen samt ställde vi frågan om de tillät oss att spela in intervjun.

Den största risken med inspelningarna var att informanterna kunde neka till att intervjun skulle spelas in. Detta var något som vi skulle få acceptera och fortsätta intervjua genom att istället föra anteckningar på vad informanterna hade att förmedla. Innan intervjuerna skulle ske fördelade vi upp arbetsuppgifterna om vem som skulle utföra vad. Den ena ställde frågorna och den andra gjorde anteckningar på olika ord som kom att vara betydande för resultatet och analysen. Det största arbetet med att spela in intervjuerna uppstod efteråt eftersom intervjuerna måste transkriberas för att inte missa det centrala i intervjun. Detta är något vi var fullt medvetna om när vi bestämde oss för att använda ljudinspelning. Dock ansåg vi att det var lättare att analysera materialet eftersom vi hade det nedskrivet och därmed kunna gå tillbaka och kontrollera det som informanterna sagt.

3.4.1 Fältanteckningar

Vi använde oss av fältanteckningar för att kunna skriva ner olika begrepp som senare blev nyckelord, vilket bidrog till olika kategorier i analysen av vårt empiriska material. Fältanteckningar gör att intervjuaren har möjlighet att gå tillbaka och se vad han/hon tänkte just då. Nackdelen kan dock vara att de är skrivna i just det tillfället och andra kan ha svårt att tyda texten (Silverman 2005). Vid användning av enbart fältanteckningar finns risken att informanten kan hävda att intervjuaren har misstolkat vad informanten har sagt och ta tillbaka

vad som sagts. Som en garanti för att misstolkningar inte ska uppstå kan intervjuaren spela in samtalen med informanten. Fördelarna med att föra fältanteckningar under intervjuens gång är att de som väljer att intervjua kan skriva ner såsom specifika ord, miner men även hur omgivningarna ser ut då detta kan vara betydande för undersökningen (Trost 2010 & Denscombe 2009).

3.5 Etiska överväganden

För forskning inom det humanistisk- samhällsvetenskapliga ämnen finns det fyra forskningsetiska principer/huvudkrav man måste följa. Samhällets och dess medlemmar har berättigat krav på att forskning ska bedrivas och att den inriktas på väsentliga frågor och att den håller hög kvalitet. De fyra huvudkraven att följa är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>).

Informationskravet innebär att vi som forskare ska informera berörda personer om den aktuella forskningens syfte, informera dem om deras uppgift och syfte med att delta i forskningen. **Samtyckeskravet** innebär att de personer som deltar i forskningen har själva rätt till att bestämma över sin medverkan. Som forskare måste man få deras samtycke till att ställa upp, är personen i fråga under 15år måste vårdnadshavare även godkänna deltagandet. De som deltar ska ha rätt att bestämma om de vill vara med, hur länge de vill vara med och kunna avsluta närhelst personen önskar utan att det ska påverka personen negativt. Det får inte ske några påtryckningar eller påverkningar på personen från annat håll. **Konfidentialitetskravet** innebär att alla uppgifter om personen ska bevaras så att obehöriga inte kan ta del utav dessa uppgifter. Personer utifrån ska inte kunna känna igen vem som sagt eller gjort vad, data ska inte vara så pass detaljerad så att någon kan identifiera vem som sagt vad (a.a.). Namn och adress som kan identifieras direkt till en person ska inte nämnas. Det är forskaren som själv ansvarar för materialet, studien och det som publiceras (Kommittén om forskningsetik 1999). Den sista är **nyttjandekravet** vilket i sig innebär att uppgifter insamlade av enskilda personer endast får användas i forskningssyfte, uppgifter får vi som forskare får inte lämna detta vidare för kommersiellt bruk (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>).

Informanterna blev skriftligt och muntligt informerade om syftet med undersökningen. De blev informerade om att inspelningen av intervjun inte kom att användas till något annat ändamål än denna undersökning och att intervjun var frivillig. De kunde när som helst avbryta

intervjun. Vi valde att behandla identiteterna med bokstäverna A-F på grund av att varken namn eller kön ska kunna identifieras. Avlyssningen av intervjuerna gjordes enbart av oss som intervjuade, dock om vår handledare eller examinator begär att få ta del av dessa ljudfiler så kan vi inte neka denna begäran. Materialet kommer att förstöras efter godkänd examination. Informanterna blev även informerade om att uppsatsen kommer bli e-publicerad och därefter blir det en offentlig handling.

4. RESULTAT/ANALYS

Nedan kommer resultaten att redovisas utifrån genomförda intervjuer och i analysen kommer resultaten som framkommit analyseras utifrån litteraturen. Informanterna belyste och samtalade kring fyra olika begrepp som är syftet, arbetsätten, reflektion/diskussion och pedagogisk dokumentation, för vem. Därför valdes dessa begrepp som rubriker i resultat. Det som undersöktes var hur verksamma förskollärare uppfattar vad pedagogisk dokumentation är samt hur de arbetar med pedagogisk dokumentation. I bilaga 2 finner ni intervjufrågorna.

4.1 Syftet med pedagogisk dokumentation

Efter att vi läst igenom och jämfört transkriberingarna med varandra lade vi märke till att förskollärarna inte hade samma uppfattningar om syftet med den pedagogiska dokumentationen.

- Pedagogisk dokumentation för mig är på något sätt att visa på vad vi gör i verksamheten (**C**).
- Syftet anser jag är att synliggöra barnens lärande, både för de vuxna och barnen (**D**).
- [...] jag ska synliggöra för mig själv, om hur jag är som pedagog om jag får fram det som jag vill att jag kan hålla barnen entusiastisk att jag får fram det jag vill med min pedagogik. Det andra är att ge barnen tillbaka [...] (**A**).
- Syfte är att vi ska kunna arbeta bra och kunna göra det bästa för barnen och se vad de behöver att vi finns där (**E**).

Analys

Förskollärarna hade skilda uppfattningar kring syftet med den pedagogiska dokumentationen. En förskollärare hade uppfattningen att den pedagogiska dokumentationen var till för pedagogerna för att kunna synliggöra verksamheten. Ackelman (2000) och Ellmin et al (2006) poängterar syftet med pedagogisk dokumentation är att synliggöra barns läroprocesser både för dem själva samt för pedagogerna. Dock hade de flesta förskollärare samma uppfattningar att den pedagogiska dokumentationen var till för barnen och att den skulle synliggöra läroprocessen som sker i verksamheten, inte enbart för barnen utan även för de verksamma pedagogerna och föräldrarna. Detta är något som Palmer och Lenz Taguchi styrker då de

påpekar att syftet med pedagogisk dokumentation är att skapa förståelse och kunskaper om barns utveckling och lärande och att synliggöra dessa för barnen, pedagogerna samt föräldrarna (a.a.). Människan betraktas som en aktiv, nyfiken och utforskande individ som försöker förstå sin egen omvärld genom att konstruera kunskaper om den. Detta är en process som alltid förblir aktiv enligt Piaget. Den kunskapsteori som Piaget har utvecklat utgår från ett konstruktivistiskt synsätt då kunskap är något människor utvecklar och som baseras utifrån de erfarenheter varje individ äger (Stensmo 2007).

4.2 Arbetssättet kring pedagogisk dokumentation

Arbetssättet kring pedagogisk dokumentation skilde sig mellan förskollärarna och deras arbetsplatser. I arbetet med pedagogisk dokumentation använde de sig av olika artefakter som hjälpmedel för att dokumentera. De flesta förskollärarna använde bilder som fotografier, barns alster samt deras pärmar som artefakter. Men det förekom även bildskärmar där förskollärarna la upp olika fotografier på barnen som sedan blev ett bildspel som stod i hallen som föräldrar kunde titta på när de lämnade och hämtade sina barn.

- [...] bildspelet som går på den här lilla skärmen här ute, där vi liksom byter en gång i veckan. Där kan föräldrarna titta när dem vill (**A**).

Dokumentationsvägg var också ett redskap som användes av samtliga förskollärare dock var det endast ett fåtal som använde väggen som ett tillvägagångssätt för att synliggöra lärandet för barnen. Det var endast en förskollärare som använde sig av den teknikbaserade varianten för pedagogisk dokumentation i form av en blogg.

- Bloggen är en blogg som vi pedagoger och barnen på förskolan samt föräldrarna har tillgång till. Vi pedagoger och barnen kan gå in och lägga till, ta bort och ändra medan föräldrarna endast kan gå in och se vad som händer, har hänt eller kommer att hända på förskolan. Mer än så vill jag inte gå in på (**D**).

Några förskollärare pratade mycket om att ge barnen uppmärksamhet och bekräftelse för att barnen ska kunna växa i sin egen utveckling. Får barnen inte denna uppmärksamhet eller bekräftelse så sker där ingen kollektiv eller individuell utveckling.

- Riktas man ingen uppmärksamhet på saker och ting så blir det orörligt, det blir inte aktiverat då där händer ingenting därför är det viktigt att rikta uppmärksamhet och få bekräftelse för jag tror att en dokumentation innebär att man måste få bekräftelse att man uppnår någonting [...] (B).

Analys

Mellan förskollärarna och deras arbetsplatser skilde sig arbetet kring pedagogisk dokumentation. Då de använde sig av olika artefakter som hjälpmedel för att kunna utföra dokumentationen. Det medierade kännetecknet inom ett sociokulturellt perspektiv innebär att individer använder sig av olika artefakter (redskap, verktyg) som ett hjälpmedel för användningen av dokumentationen (Strandberg 2006). De artefakter som användes mest var fotografier av olika slag, barnens produkter och pärmar av olika former. Det förekom även dokumentationsväggar och bildskärmar av olika slag på förskolorna där olika arbetsprocesser synliggjordes. Dock var syftet med bildskärmarna endast en ”utställning” för föräldrarna som de kunde titta på vid lämning och hämtning av sitt/sina barn. Det finns olika tillvägagångssätt inom pedagogisk dokumentation, dessa kan vara t.ex. anteckningar, insamlingar av barns alster, röstinspelningar, videoinspelningar, fotograferingar etc. (Dahlberg et al 2001 & Lindgren et al 2003). Dock var det en förskollärare som använde sig av en dokumentations metod som skilde sig utifrån de andra förskollärarnas sätt att dokumentera, han använde sig av den teknikbaserade metoden som bestod av en blogg. Barnen, pedagogerna även föräldrarna har tillgång till bloggen då de kan ändra, lägga till och ta bort innehåll i medan föräldrarna endast kan gå in och läsa. Dokumentationer av olika slag ska vara en integrerad del i verksamhetens vardagliga rutiner (Skolverket 2005).

Att ge barnen uppmärksamhet och bekräftelse pratade några av förskollärarna om, med detta menade de att riktar inte pedagoger någon uppmärksamhet till barnen eller ger dem bekräftelser av olika slag så sker där heller ingen kollektiv eller individuell utveckling hos barnen. Om barnen blir väl omhändertagna och bemötta med positiva tankar samt reaktioner från förskolan bidrar detta till att barnens självförtroende stärks och detta i sig leder till att förskolan lägger grunden för det livslånga lärandet (SOU 1997:157, skolverket 2010 & skolverket 2011).

4.3 Reflektion och diskussion

För att förskollärarna skulle kunna ta tillvara på barnens utveckling och lärande i planeringarna var det nödvändigt att det skedde reflektioner och diskussioner kring pedagogisk dokumentation i arbetslaget.

- [...] pedagogisk dokumentation blir det ju inte förrän vi har skrivit ner och observerat, diskuterat det i arbetslaget då har det blivit en pedagogisk dokumentation (F).

Dock påpekade två förskollärare att reflektioner enbart inte ska ske inom arbetslaget utan reflektion tillsammans med barnen är viktigt för att synliggöra lärprocessen för både barn och pedagog för att det ska bli en pedagogisk dokumentation.

- [...] vi var i skogen, då la vi skruttar och så och tog kort på det, sen lät vi det gå en period och så var vi tillbaks och tittade på hur det såg ut och tog kort på det igen. Och då har jag tänkt använda första och andra bilden och diskutera [...] ska jag ta upp det här visa dem här olika bilderna och diskutera med barnen, vad tror ni har hänt, och varför ser det ut såhär? (A).

Några av förskollärarna anser att tiden för reflektion och diskussion inte räcker till utan de flesta sker när tillfälle ges.

- [...] tiden för reflektion är tyvärr begränsad. [...] försöker reflektera under tiden kanske men nu hände det här, utan blir lite grann att man reflekterar i flykten så att säga (C).

Trots allt poängterar de betydelsen av att få diskutera och reflektera tillsammans är viktigt. Likaså påpekar de att pedagogisk dokumentation bidrar till en möjlighet att utvärdera verksamheten.

Analys

Begreppen reflektion och diskussion var något alla förskollärarna tog upp och pratade om. Vikten av att kunna reflektera och diskutera tillsammans skilde sig för de olika förskollärarna. Några ansåg att det var viktigare att ta upp händelser som skett med arbetslaget medan de andra förskollärarna poängterade att barnen även var en viktig del i reflektionerna och diskussionerna kring pedagogisk dokumentation för att synliggöra lärandet. De dialoger som sker tillsammans med barnen grundar sig på sociokulturella teorier (Pramling Samuelsson et

al 2003). Allt lärande sker enligt Vygotskij med utgångspunkt i det sociala. Det han menar är att lärandet äger rum i olika sociala sammanhang som ett socialt samspel mellan olika erfarna individer (Smidt 2010). Det väsentliga med att arbeta med pedagogisk dokumentation är de reflektioner samt diskussioner som sker tillsammans med barnen och arbetslaget för att verksamheten skall kunna utvecklas på bästa sätt (Palmer 2012). Alla förskollärare påpekade vikten av att avsätta tid för att kunna reflektera tillsammans dock konstaterade ett fåtal förskollärare att tiden är begränsad för att kunna utföra reflektioner kring arbetet med pedagogisk dokumentation.

En förskollärare påpekar att en dokumentation blir pedagogisk först när pedagogerna har antecknat ner observationen och diskuterat detta inom arbetslaget. Något som pedagoger bör vara medvetna om när de väljer att föra anteckningar kring arbetet med pedagogisk dokumentation är att anteckningarna bidrar till att pedagogerna blir med konstruktörer då de tolkar situationer annorlunda menar Dahlberg (2001). Dock påpekar Palmer (2012) att en dokumentation inte blir en fullständig pedagogisk dokumentation förrän där skett reflektioner kring arbetet mellan pedagogerna och barnen. Ur ett pragmatiskt synsätt ska barnen få tillgång till att vara aktiva och delaktiga i verksamheten då det bidrar till utveckling. Dewey lägger stor vikt på barnets/elevens individuella utveckling genom att de verksamma pedagogerna erbjuder barnen/eleverna det utrymme som behövs för att växa och utvecklas. Genom samspel med omvärlden utvecklas individer (Dewey 2004).

4.4 Pedagogisk dokumentation, för vem?

Synsätten på pedagogisk dokumentation för förskollärarna var olika, eftersom de inte riktigt visste vem den pedagogiska dokumentationen var ämnad för. En förskollärare ansåg att pedagogisk dokumentation är till för barnen då förskolläraren kan synliggöra utveckling och lärande inte enbart för barnen utan även för sin chef.

- För de dokumentationerna som vi gör här det är lite roligt att visa upp resultatet för sin rektor som blir stolt för att visa upp för sin, osv. så går det som ringar (**B**).

En annan förskollärare ansåg att den pedagogiska dokumentationen är till för pedagogerna i verksamheten. Pedagogisk dokumentation var mer som ett redskap för att kunna förändra och förbättra verksamheten samt att pedagogerna skulle bli mer medvetna om deras egen praktik.

- Vi har liksom inte det att vi skriver upp och reflekterar [...] utifrån läroplanen [...] (C).

De resterande fyra förskollärarna ansåg att den pedagogiska dokumentationen var till för alla barnen, pedagogerna i verksamheten, föräldrarna och förskolecheferna. De påpekar att framförallt barnens men även pedagogernas lärprocesser skall synliggöras för dem själva. Det ska inte enbart synliggöras för barnen och pedagogerna utan det är lika viktigt att få föräldrarna medvetna om vart deras barn står i sin utveckling utifrån dokumentationerna som gjorts samt läroplanen.

- [...] när vi sätter in något i pärmen så skriver vi var ifrån Lpfö detta stämmer in och var ifrån montessori pedagogiken det stämmer in, det är kanske för att göra föräldrarna mer medvetna om det (E).

Arbetet kring pedagogisk dokumentation anser förskollärarna att det ibland kan vara svårt eftersom de inte riktigt vet vad som ska dokumenteras och hur man ska dokumentera det.

- [...] jag tror inte att någon dokumentation är felaktig, man måste hitta sin egen väg så man känner att det är meningsfullt (B).
- Man vet inte precis vad barnen lär sig och därför tror jag inte man vet precis hur och vad man ska dokumentera (D).

Analys

Förskollärarnas synsätt skiljde sig kring vem den pedagogiska dokumentationen var ämnad för. Fyra av förskollärarna hade liknande uppfattningar om för vem dokumentationen var till för, enligt dem var den till för alla inom förskolan som barnen, pedagogerna, föräldrarna och cheferna inom den förskolan. Det absolut viktigaste inom dokumentationen enligt de fyra förskollärarna är att synliggöra barns och pedagogers utveckling och lärande för barnen själva, verksamheten men även föräldrarna då de ska bli medvetna om sitt/sina barns utveckling. En annan förskollärare ansåg att arbetet kring den pedagogiska dokumentationen var till för pedagogerna i verksamheten. Dokumentationen var mer ett redskap för pedagogernas egen praktik samt en möjlighet att finna olika vägar till att förbättra och förändra verksamheten. Arbetet med pedagogisk dokumentation enligt Reggio Emilia är att

synliggöra barnen som rika, kompetenta och aktivt kunskapssökande (Pramling, Sheridan & Williams 2006).

Två av förskollärarna hade olika tankar kring arbetssättet med pedagogisk dokumentation då de påpekade att arbetet kan vara svårt att utföra på grund av att verksamma pedagoger inte riktigt vet hur och vad barnen lär därför vet de inte precis hur och vad som ska dokumenteras. Därför var det viktigt att hitta en egen väg till pedagogisk dokumentation som är meningsfull för pedagogen att utföra då de anser att det inte finns en dokumentationsmetod som är felaktig då alla gör olika. Detta är något som Bern et al (2001) och Persson et al (2007) styrker då de menar på att det inte är helt klart vad dokumentation egentligen innebär då dessa dokumentationer kan innefatta allt från att smycka verksamhetens väggar med barns produkter och olika fotografier för föräldrarna till att sammanfatta och utvärdera olika tematiska arbeten med barns även pedagogers utveckling.

5. DISKUSSION

Vi kommer att diskutera den metod vi valt ifall den var lämplig för studien eller vi kunde gjort på ett annat sätt likaså de hinder vi stött på under studiens gång kommer även att diskuteras här med hjälp av litteraturen. Under resultatdiskussionen kommer vi att diskutera utifrån de aspekter vi fann intressanta ifrån vår analys där litteratur styrker våra tankar.

5.1 Metoddiskussion

Vi valde att utgå från en kvalitativ metod där vi utgick från en semistrukturerad intervju metod som innebär att vi hade utvalda frågor inför intervjun som informanterna skulle besvara dock kunde vi ställa följdfrågor till informanterna om det behövdes. För att vi skulle vara säkra på att få med allt som informanterna hade att delge oss valde vi att spela in intervjuerna och vi var väl medvetna om riskerna med att spela in då informanterna kunde neka. Trost (2010), Denscombe (2009) och Carlström et al (2007) påpekar att oftast vänjer informanterna sig vid att intervjun blir inspelad och glömmet snabbt bort det. Alla informanter accepterade vår förfrågan om inspelning förutom en informant som inte kände sig bekväm med att bli inspelad. Detta var ju som sagt något vi var medvetna om och som skulle kunna hända vilket vi var tvungna att acceptera. Eftersom vi inte kunde spela in ställde vi frågan om informanten hade tid och ville svara på frågorna skriftligt och så utförligt som möjligt då vi ville få med så mycket information från informanten. Informanten hade sett fram emot intervjun och valde därför att besvara frågorna skriftligt för att hjälpa oss i undersökningen. Carlström et al (2007) men även Trost (2010) tar upp att informanterna kan bli hämmade när det handlar om att de ska bli inspelade då det inte är många som tycker om denna idé. Och vid ett nekande måste intervjuaren acceptera detta och ska inte försöka övertala informanten. Nu ställer vi oss frågan om vi hade kunnat göra på ett annat sätt genom att använda en annan intervju metod för att undvika detta hinder. Vi hade enbart kunnat använda oss av anteckningar men vi anser att centrala delar i intervjun kan förloras med denna metod. Silverman (2005) menar också att fältanteckningar kan vara svåra att tyda. Trost (2010) och Denscombe (2009) poängterar risken med att föra anteckningar under intervjun kan medföra misstolkningar när enbart fältanteckningar används eftersom det är svårt att få ner exakt vad informanten har sagt. Därför tror vi att det inte går att undvika några hinder när ljudinspelningar används i samband med intervjuer, detta påpekar även Trost (2010).

5.2 Resultatdiskussion

Under tiden vi satt och analyserade transkriberingarna fann vi att några av förskollärarna ansåg att, pedagogisk dokumentation var till för dem själva och verksamheten men inte för barnen. Syfte med pedagogisk dokumentation, menar Lenz Taguchi (1997), är att försöka skapa en förståelse för de processer som sker samt att synliggöra dessa både för barn, pedagoger men även föräldrar. Förskollärarna menade att de arbetade med pedagogisk dokumentation för att kunna förbättra och förändra verksamheten utifrån deras behov samt för att kunna få igenom den pedagogik de vill arbeta med. Arbetssättet med pedagogisk dokumentation ska inte enbart vara till för pedagogerna utan även för barnen i verksamheten, speciellt barnen då den ska bidra till att synliggöra deras utveckling och lärande vilket även Palmer (2012) understryker. Hon poängterar att syftet med pedagogisk dokumentation är att den ska vara ett arbetsverktyg för att kunna ge kunskap om barns utveckling och lärande i förskolan. Genom att använda sig av detta verktyg kan den bidra till att pedagoger tillsammans med barnen kan forma om verksamheten utifrån de behov och förutsättningar som finns så att verksamheten blir intressant, lustfylld, stimulerande, utvecklande och meningsfull för barnen som bidrar till ett livslångt lärande (Skolverket, Palmer 2012 & Skolverket 2010). För att verksamheten ska bli intressant bör vi som pedagoger utgå från barnen och deras intressen samt tankar och idéer då barnen ska stå i centrum i verksamheten. Lenz Taguchi (1997) anser att barnet ska stå i centrum i verksamheten och få möjligheter att vara med och påverka den. Detta påpekar även Rinaldi (2001) då fokuset för pedagogerna i verksamheten ska vara barnen då deras utveckling och lärande skall stå i centrum och att detta skall genomsyra hela verksamheten (a.a.). Vi skall som verkamma pedagoger förhålla oss till de yrkesetiska principerna där den ena är den portalparagraf som innebär att barnen alltid skall vara i centrum i verksamheten (Colnerud och Granström 2002).

Något som vi också fann intressant var att en av de intervjuade förskollärarna pratade mycket kring resultaten istället för processen. Pedagoger i Sverige utför oftast pedagogiska dokumentationer som generellt handlar om att finna det ”typiska” och ”normala” för barnet som befinner sig i en viss ålder (Wehner-Godée 2000). Förskolläraren fann det intressant att visa upp olika resultat som barnen klarat för sin förskolechef. Vägen till kunskap och utveckling är dock det som ska synliggöras i verksamheten och inte något som ska mätas för att kunna visas upp för chefen. Hedegaard Hansen (2011) påpekar att arbetssättet med pedagogisk dokumentation bör inrikta sig på synliggörandet av lärprocesserna än att

koncentrera sig på resultaten som uppstår. Ett delmål med dokumentation är att få insikt om vilka följder de pedagogiska processerna har för barns och elevers förmågor till lärande och utveckling (a.a.). Utifrån Hedegaard Hansens (2011) påpekande undrar vi om det var viktigare för förskolläraren att visa upp resultaten för sin chef än för barnen och var det resultaten som var viktigare än själva lärprocessen? Hedegaard Hansen (2011) beskriver fyra olika syften med arbetet kring pedagogisk dokumentation, det ena syftet är att pedagogisk dokumentation ska vara ett bra verktyg för att kunna visa ledningen eller en annan administration ett bra arbete (a.a.). I detta fall tolkar vi det på två sätt, det ena kan vara att förskolläraren visar upp resultaten för att bevisa för sin chef att där sker utveckling på förskolan bland barnen och det andra kan vara att hon söker bekräftelse på det hon utför i verksamheten.

Det centrala i pedagogisk dokumentation är att kunna skapa ett innehåll som är och blir synligt för barn då det uppstår kommunikation och dialoger som blir grunden för pedagogisk dokumentation (Pramling Samuelsson et al 2003). Alla förskollärare påpekade vikten av att reflektera antingen tillsammans med barnen och arbetslaget eller enbart inom arbetslaget. Vi anser att processen kring pedagogisk dokumentation ska reflekteras och diskuteras tillsammans med barnen även med pedagogerna i verksamheten för att de ska få syn på sitt eget lärande. Palmer (2012) påpekar det väsentliga i att arbeta med pedagogisk dokumentation är att utföra olika samtal och reflektioner tillsammans med både barnen som arbetslaget för att verksamheten skall kunna utvecklas och formas om för både barns och pedagogers utveckling och lärande. Det är just reflektionerna och diskussionerna tillsammans med barnen och arbetslaget som bidrar till att dokumentationen blir en pedagogisk dokumentation. En förskollärare påpekade något som gjorde oss väldigt fundersamma om deras arbete med pedagogisk dokumentation. Hon framhävde att utförs reflektionerna enbart inom arbetslaget så är det en pedagogisk dokumentation. Om pedagoger inte reflekterar och diskuterar med barnen i förskolan så blir inte barnen medvetna om sitt eget lärande vilket vi anser viktigt i arbetet med pedagogisk dokumentation. Enligt Vygotskij äger allt lärande rum i olika sociala sammanhang som ett socialt samspel mellan olika erfarna individer (Smidt 2010). För att det ”pedagogiska” i en dokumentation ska kunna uppstå måste det ske en form av reflektion tillsammans som blir ett socialt samspel och som bidrar till barns och vuxnas utveckling (Lindgren 2007).

5.3 Slutsats

Utifrån intervjuerna och de resultat som framkommit har studiens frågeställningar besvarats. Studiens frågeställningar är hur förskollärare uppfattar vad pedagogisk dokumentation är och hur förskollärare arbetar med pedagogisk dokumentation. Dessa två frågeställningar har besvarats på följande sätt att de sex intervjuade förskollärarna uppfattade pedagogisk dokumentation olika då några ansåg att den var till för att synliggöra lärprocesserna och andra påpekade att den var till för pedagogerna för att kunna utveckla verksamheten och för att visa upp de resultat som framkommit. Arbetssätten för förskollärarna skiljde sig inte mycket kring pedagogisk dokumentation då alla använde sig av liknande artefakter fast artefakterna användes på olika sätt. Bloggen var nog den artefakt som utmärktes mest i undersökningen. Alla förskollärarna använde sig av pedagogisk dokumentation på sitt eget sätt i verksamheten så som de har blivit informerade om under sina utbildningsår samt de fortbildningar de gått inom pedagogisk dokumentation.

6. Sammanfattning

Studiens problemformuleringar är följande: Hur förskollärare uppfattar vad pedagogisk dokumentation är och hur förskollärare arbetar med pedagogisk dokumentation?

Pedagogisk dokumentation utgår mest från det sociokulturella perspektivet som ha sitt ursprung från Lev Vygotskij vilket innebär att lärande och utveckling sker i olika sociala kontexter men pedagogisk dokumentation utgår också från det konstruktivistiska samt pragmatiska perspektiven då det konstruktivistiska härstammar från biologen och pedagogen Jean Piaget vilket innebär att barnen skapar sin egen kunskap utifrån egna erfarenheter. Det pragmatiska perspektivet kommer från filosofen och pragmatikern John Dewey som innebär att barnet ska få en möjlighet till att vara med och påverka verksamheten samt aktivt delta i planeringar och utvärderingar. Detta bidrar till utveckling och lärande för att barnen konstruerar sin egen kunskap och ingen annan kan göra detta åt dem. Syftet med pedagogisk dokumentation är att synliggöra den utveckling samt lärande som sker i verksamheten för både barnen och pedagogerna. Synliggörandet kan inte ske om pedagoger och barn inte reflekterar och diskuterar kring de lärprocesser som sker tillsammans. För att en dokumentation ska bli en pedagogisk dokumentation krävs det att reflektioner sker enbart inte inom arbetslaget utan barnen är en bidragande faktor.

Resultaten som är baserade på de fältanteckningar som gjort under intervjuerna bidrog till olika kategorier i resultat och analys delen. Dessa kategorier består av syftet med pedagogisk dokumentation, arbetet kring pedagogisk dokumentation, reflektion och diskussion samt pedagogisk dokumentation, för vem. Under dessa rubriker har vi sammanställt det som förskollärarna har sagt med hjälp av olika citat. I analysdelen och diskussionsdelen har vi kopplat resultatet till litteraturen som både styrker och säger emot vad förskollärarna ansåg samt vad vi påpekar. Slutsatsen blev följande att förskollärarna uppfattade pedagogisk dokumentation olika då några ansåg att den var till för att synliggöra lärprocesserna och andra påpekade att den var till för pedagogerna. Arbetssätten för förskollärarna skiljde sig inte mycket kring pedagogisk dokumentation då alla använde sig av liknande artefakter.

Referenslista

Ackelman, K. (2000). Elevportfolio: ett redskap för egen utveckling. Stockholm: Gothia.

Bern, K, Frööjd, D. & Torén, B. (2001). Portföljmetodikens möjligheter i förskolan och skolan. Solna: Ekelund.

Carlström, I. & Carlström Hagman, L. (2007). Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering. (5., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2002). Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan. Stockholm: HLS förl..

Denscombe, M. (2009). Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Dewey, J. (2004). Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter. (4., [utök.] utg.) Stockholm: Natur och kultur.

Ellmin, R. (2001). Portfolio: sätt att arbeta, tänka och lära. (2. uppl.) Stockholm: Gothia.

Ellmin, R. (2006). Rätt DoS för lärande: dokumentation och samtal: portfolio, utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

Ellmin, B. & Ellmin Cederholm, U. (2006). Portfolio för professionell utveckling: att leda sig själv och andra. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

Hedegaard Hansen, J. (2011). Narrativ dokumentation: en metod för utveckling av pedagogiskt arbete. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Palla, M. (2011). Samspel för lärande. I: Holmqvist, M. (red.) (2011). Skolan och läraruppdraget: att bli och vara lärare. (s, 169-182). Lund: Studentlitteratur.

Larochelle, M., Bednarz, N. & Garrison, J.W. (red.) (1998). *Constructivism and education*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.

Lenz Taguchi, H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation? om barnsyn, kunskapssyn och ett förändrat förhållningssätt till förskolans arbete*. Stockholm: HLS.

Lenz Taguchi, H. (2000). *Emancipation och motstånd: dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*. Diss. Stockholm: Univ., 2001. Stockholm.

Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Skolverket.

Persson, A. & Wiklund, L. (2008). *Hur långt är ett äppelskal?: tematiskt arbete i förskoleklass*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: a practical handbook*. (2. ed.) Los Angeles: SAGE.

Sverige. Skolverket (2005). *Kvalitet i förskolan: allmänna råd och kommentarer*. Stockholm: Skolverket.

Sverige. Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.

Sverige. Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

SOU 1997:157, Barnomsorg och skolakommittén (1997). Att erövra omvärlden: förslag till läroplan för förskolan: slutbetänkande. Stockholm: Fritze.

SOU 1999:4, Kommittén om forskningsetik (1999). God sed i forskningen: slutbetänkande. Stockholm: Fakta info direkt. Från: <http://regeringen.se/sb/d/108/a/23647>

Språkrådet (2008). Svenska skrivregler. (3., [utök.] utg.) Stockholm: Liber.

Waagø, K. & Skaug, E-A. (2006). Aktivitet. I: Kristoffersen, N. J., Nortvedt, F. & Skaug, E-A. (red.) (2006). Grundläggande omvårdnad 2 (s. 272-299) Stockholm: Liber.

Starrin, B & Renck, B. (1996). Den kvalitativa intervjun. I: Svensson, P-G & Starrin, B. (red.) (1996). Kvalitativa studier i teori och praktik (s.52-78) Lund: Studentlitteratur.

Stensmo, C. (2007). Pedagogisk filosofi. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Streubert, H.J. & Carpenter, D.R. (1999). Qualitative research in nursing: advancing the humanistic imperative. (2. ed.) Philadelphia, Pa.: Lippincott.

Trost, J. (2010). Kvalitativa intervjuer. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Wehner-Godée, C. (2000). Att fånga lärandet: pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Vetenskapliga artiklar

Rinaldi, C. (2001). The pedagogy of listening: The listening perspective from Reggio Emilia. Innovations in early educations: the international Reggio exchange. Volym: 8, Nr: 4, 1-4.

Dodd-Nufrio, A. T. (2011). Reggio Emilia, Maria Montessori and John Dewey: Dispelling

Teachers' Misconceptions and Understanding Theoretical Foundations. *Early Childhood Education*, Nr: 39, 235–237.

Pramling Samuelsson, I., Sheridan, S & Williams, P. (2006). Five preschool curricula – comparative perspective. *International Journal of Early Childhood*, Vol: 38, Nr: 1.

Lindgren, A-L & Sparrman, A. (2003). Om att bli dokumenterad – etiska aspekter på förskolans arbete med dokumentation. *Pedagogisk forskning i Sverige*, nr 1-2, 58-69. Från: <http://www.ped.gu.se/biorn/journal/pedfo/pdf-filer/linsparr.pdf>

Lindgren, A-C. (2007). Individuella utvecklingsplaner i förskolan – på vilka grunder? En aktionsforskningsstudie om pedagogisk dokumentation som verktyg för en interaktionistisk kunskapssyn. Fördjupningsarb. i specialpedagogik. Göteborgs universitet.

Elektroniska källor

Vetenskapsrådet, (1990). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad: 2012-04-05, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilaga 1 – Informationsbrev till dig som ska bli intervjuad!

Vi är två tjejer som heter My och Stephanie och vi läser till förskollärare på Kristianstad Högskola. Vi är inne på vår sista termin och är mitt uppe i skrivandet av vårt examensarbete som handlar om pedagogisk dokumentation. Studiens syfte är att vi vill få en djupare kunskap om hur verksamma förskollärare uppfattar och förhåller sig till pedagogisk dokumentation. Nedan finns en kort sammanfattning och förklaring på de etiska regler som vi ska förhålla oss till under intervjuerna.

Informationskravet innebär att vi som utför undersökningen ska ge information om undersökningens syfte till berörda personer som väljer att medverka.

Samtyckeskravet innebär att de personer som väljer att delta i undersökningen har själva rätt till att bestämma över sin medverkan. De som deltar har även rätt till att bestämma hur länge de vill medverka och kan när som avsluta intervjun. Vi som utför undersökningen måste acceptera detta om detta uppstår.

Konfidentialitetskravet innebär att alla de uppgifter som berör dig som privatperson ska obehöriga inte kunna ta del av. Personer utifrån ska inte kunna känna igen vem som sagt eller gjort vad.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som vi samlar in om er får endast användas i vår undersökning, dessa uppgifter får vi inte lämna vidare för kommersiellt bruk.

Vi hade tänkt oss att spela in intervjuerna för att kunna få med allt som ni har att delge oss om pedagogisk dokumentation i och med att vi använder oss av ljudinspelning är detta något som endast vi kommer ha tillgång till. Det räcker att du ger oss besked när vi kommer.

Tack på förhand!

My Olsson & Stephanie Ström

Bilaga 2 - Intervjufrågor

1. Vad är pedagogisk dokumentation för dig och vad anser du vara syftet att arbeta med pedagogisk dokumentation?
2. Hur insatt är du i att arbeta med pedagogisk dokumentation?
3. När och hur använder du dig av pedagogisk dokumentation?